

ALUMNITOIMINTA KÄYNNISTYI AMERIKASSA

Moni tietää, että yliopistojen historia ulottuu kauas 600-luvulle, vuosisadalle jolloin islam syntyi ja Koraani kirjoitettiin. Mutta kuinka moni tietää, että alumnitoiminta sai alkunsa vasta 1800-luvulla, hehkulampun ja rautateiden vuosisadalla? On hämmästyttävää, että yliopistoissa ei yli tuhanteen vuoteen syntynyt alumnitoimintaa, vaikka opiskelijoita valmistui jatkuvasti. Tätä kysymystä olen pohtinut osana väitöskirjatutkimustani, joka selvittää alumnien osallistumisen muotoja ja merkitystä vanhoissa huippuyliopistoissa eri puolilla maailmaa. Niihin kuuluu kovin erilaisia yliopistoja, kuten Harvard, Penn State, Cambridge, Wien, Uppsala ja Helsinki.

Eriyisen merkillinen alumnitoiminnan syntyhistoria on eurooppalaisesta näkökulmasta, sillä se käynnistyi ensin Pohjois-Amerikassa ja kesti yli puoli vuosisataa ennen kun se levisi Eurooppaan. Miksi näin? Onhan nykyinen kaikkien maailmankolkkiin levinnyt yliopistolaitos eurooppalainen keksintö, ja sen vanhimman yliopiston mantteliä kantava Bolognan yliopisto laskee historiansa alkaneen jo vuonna 1088.

Mikä Euroopan varhaisia alumneja oikein vaivasi? Uskoisi vähintään 1600- tai 1700-luvulla olleen syytä järjestää edes yhdet hyvät alumnikemut Uppsalassa tai Wienissä. Olihan valistuksen aika vapauttanut ajattelua. Juhlita ei ollut puute, tietenkään, ja siksi on helppoa sortua anakronismeihin ja tulkita alumnitoiminnaksi yliopistoon kuuluvaa ja sen läheisyydessä ollutta toimintaa. Näihin kuuluu mm. osakuntatoiminta, eri tieteellisten ja yhteiskunnallisten yhteisöjen ja seurojen toiminta, kuten esimerkiksi Aurora- tai Lauantai-seura, joihin alumnien tiedetään osallistuneen. Yksittäisiä aiempien opiskelijoiden tai professoreiden tekemiä lahjoituksia esiintyy myös. Alumnitoiminta edellyttää kuitenkin, että alumnit toimivat toistensa, opiskelijoiden, yliopiston ja/tai yhteiskunnan hyväksi nimenomaan alumneina, oppilaitoksen – tai nykyään myös yrityksen – aiempina opiskelijoina tai työntekijöinä. Tämänkaltaista toimintaa ei ennen 1800-lukua esiintynyt.

Mutta alumneja on silti ollut pitkään. Jo Platonin oppilaita kutsuttiin hänen alumneikseen. Alumnin suhde oppiympäristöönsä ja opettajiinsa on siis ikivanha. Tällainen suhde on varmasti ollut myös 600-luvun Aasian ja Afrikan yliopistoja edeltävissä opiskeluympäristöissä sekä arabialaisissa madras-kouluissa ja niin Irakin, Egyptin kuin Andalusiassa varhaisissa oppilaitoksissa. Näin tahdon ainakin uskoa tutustuttuani Alumnijhdistyksen matkalla 2018 Marokossa maailman vanhimpaan jatkuvasti toiminnassa olleeseen, vuonna 859 perustettuun yliopistoon University of al-Qarawiyyiin.

Voiko syynä alumnitoiminnan hitaalle käynnistymiselle Euroopassa olla keskiaikaisten yliopistojen vaatimaton koko? Ehkä, mutta olihan Euroopassa tuhansia alumneja, jotka olivat saaneet asianmukaisen oppiarvon ja saavuttaneet merkittävän uran yliopiston ulkopuolella, usein vaikutusvaltaisessa asemassa. He kävivät taatusti keskusteluita yliopistojen johdon kanssa yksilöinä ja rekrytoivat uusia oppilaita, mutta eivät järjestäytyneet alumnien yhteisöiksi.

Tutkimuksessani on myös yllättäen käynyt ilmi, että alumnitoiminnan käynnistyminen ei millään tavalla korreloi yliopiston ikää. Alumnitoiminta ei käynnisty orgaanisesti yliopiston saavuttaessa tietyn iän tai edellyttä sen tiettyä ikää. On yliopistoja, kuten iäkkäämpi Penn State tai nuorempi INSEAD, jossa alumnitoiminta käynnistyi välittömästi ensimmäisen vuosikurssin valmistumisen myötä. Toisaalta monessa myös Helsingin yliopistoa vanhemmassa yliopistossa saatiin odottaa alumnien organisoitumista aina 2000-luvulle. Yllättävää tämä on siksi, että yliopiston historia on juuri alumneille erityisen merkityksellinen. Alumnit kiinnittyvät alma materinsa narratiiviin vahvasti. Sen rakennuksilla, symboleilla ja tarinoilla on heille suuri merkitys. Yliopistojen tasavuotisjuhliin on hyödynnetty alumnitoiminnan käynnistämiseen niin Harvardissa kuin Helsingissä. Harvard Alumni Association perustettiin Harvardin 200-vuotisjuhlien

yhteydessä 1840 ja Helsingin yliopiston alumniyhdistys Harvardin esimerkin innoittamana Helsingin yliopiston 300-vuotisjuhlissa 1990.

Mikä lopulta sai alumnit järjestäytymään 1800-luvun Amerikassa ja 1900-luvun Euroopassa? Vastaus löytyy muutoksista siinä yhteiskunnassa, jossa yliopistot toimivat ja yliopistoissa itsessään. Alumnit tunsivat yhteenkuuluvuutta oppilaitokseensa ja halusivat ottaa vastuuta sen kohtalosta ja menestyksestä. Amerikassa alumnit halusivat 1840-luvulta alkaen osallistua, ja heidän toivottiin osallistuvan, yliopiston kehittämiseen. Harvardissa lopullista päätäntävaltaa ovat käyttäneet alumnit aina 1860-luvulta alkaen. Amerikkalainen suhtautuminen oli osallistava ja vahvasti muutosmyönteinen sekä tulevaisuuteen katsova. Varhaisen osallistamisen tulos näkyy tänä päivänä Ivy-league yliopistojen menestyksenä. Alumnitoiminnan käynnistymisen historia on osa yhteiskunnassa ja yliopistossa tapahtuvaa muutosta, jossa yliopiston kehittyminen ja menestys ja joskus peräti olemassaolo on ollut vaakalaudalla. Maailman ensimmäinen virallinen alumniyhdistys perustettiin vuonna 1821, kun pieni Williams College taideyliopisto

Williamstownin pikkukaupungissa Massachusettsissa uhkasi kuolla. Sen johto ja useat professorit suunnittelivat yliopiston siirtämistä perustaakseen uuden yliopiston vilkkaampaan paikkaan. Alumniaktiivisuuden ansiosta Williams College saatiin pelastettua niin taloudellisesti kuin laadullisesti.

Entä Eurooppa? Kun katsoo nykypäivän yliopiston näkökulmasta taaksepäin keskiaikaista eurooppalaista yliopistoa, tulee karsia mielestään nykyinen, valtavien opiskelijamäärien kansoittama, kansakunnan johtava opetus- ja tutkimusinstituutio monumentaalirakennuksineen ja valtavine budjetteineen. Länsimainen

yliopistolaitos syntyi kirkon toimesta ja ansiosta ja eli sen rahoituksen ja tuen turvin eurooppalaisten katedraalien varjossa aina 1800-luvulle, jolloin vastuu ja valta yliopistoista siirtyi kansallisvaltioille. Tähän muutokseen alumnitoiminnan käynnistyminen Euroopassa nivoutuu. Kansallisvaltioiden hallinto tarvitsi päteviä virkamiehiä ja teollinen vallankumous insinöörejä ja johtajia. Yliopisto irtautui aristokratian ja kirkon vaikutuspiiristä, ja puheet sen autonomiasta ja itsenäisyydestä ottivat tulta. Mistään täydellisestä riippumattomuudesta ei tietenkään ollut kyse. Yliopistot olivat Euroopassa kansallisvaltioiden rahoittamia oppimisinstituutioita. Asian laita oli Yhdysvalloissa hieman toinen. Siellä yliopistoilla oli kehityksen kannalta tärkeää taloudellista riippumattomuutta. Euroopassa Wilhelm von Humboldt ehdotti 1800-luvun alussa yliopistoille tutkimuksen ja opetuksen vapautta, seminaareja ja laboratorioita. Hän painotti lisäksi yliopiston vapautta suhteessa valtioon ja kirkkoon. Hän ehdotti myös yliopistolle merkittävää taloudellista itsenäisyyttä, mikä ei toteutunut Euroopan yliopistoissa. Siirtyminen kansallisvaltioiden rahoituksen alaisuuteen osoittautui pian kultakaivokseksi, joka mahdollisti yliopistojen valtavan kasvun.

Keskiaikaista yliopistoa ei myöskään voida pitää ympäristönä, joka olisi kannustanut aiempia opiskelijoita sen kehittämiseen. Opiskelukokemus oli kovin erilainen nykypäivään verrattuna, mitä tulee opiskelijoiden kriittiseen ajatteluun ja aktiivisuuteen, eikä se tainnut kannustaa opetuksen kehittämiseen

pyrkivään vaikuttamistyöhön. Professori Walter Rüegg toteaa erinomaisessa Euroopan yliopistohistoriaa käsittelevässä mammuttiteossarjan neljännessä osassa "A History of the University of Europe" (2010) keskiajan yliopiston opettaneen älyllistä varmuutta alistamalla kirkon oppien sekä käytännön elämän kokemusten väliset ristiriidat dialektiselle prosessille. Ristiriidat pyrittiin ratkaisemaan loogisessa synteessissä eräänlaisessa sovittamisen palapelissä, jossa dogmaa ei tietenkään kyseenalaistettu. Professori Bengt Kristensson-Uggle muistuttaa teoksessaan "En strävan efter sanning" (2019), että keskiaikaisessa yliopistossa ei tehty tutkimusta. Tavoitteena ei suinkaan ollut löytää mitään uutta, vaan välittää eteenpäin vanhaa. Hän toteaa, että 1500- ja 1600-lukujen tieteellinen vallankumous ei näin ollen syntynyt yliopistoissa vaan sen ulkopuolella kriittisenä liikkeenä sille, mitä yliopistoissa opetettiin. Vasta 1700-luvun lopussa ja 1800-luvun alussa tiede siirtyi yliopistoihin. Ja nyt, kriittisen tieteellisen tutkimuksen myötä yliopistot avautuivat yhteiskuntaan ryhtyen sen kanssa dialogiin. Tämä loi myönteisen kasvualustan merkityksekkäälle aiempien opiskelijoiden, nykyisten opiskelijoiden ja tutkijoiden yhteistyölle.

Opiskelijaelämä muuttui myös merkittävästi. Kriittisesti ajatteleva osallistuva opiskelija oli valmistuttuaan kriittisesti ajatteleva osallistuva alumni. Yliopistojen menestyksestä ja niiden toiminnasta tuli yhteiskunnallinen, yhteinen asia.

Yliopistot olivat ja ovat yhä Euroopassa valtioiden korkeimman opetuksen instituutioita ja yksi niiden merkittävimmistä taloudellisista sitoumuksista. Alumnit aktivoituivat siksi yhteisen asian puolesta kehittääkseen opetusta ja tutkimusta ja sen kautta koko yhteiskuntaa. Alumnitoiminta on yhteiskunnallisten tavoitteiden välittymistä yliopistolle muilla tavoin kuin valtion taloudellisen tuen säätelyn kautta. Sellaisena se on saanut paljon tulosta aikaiseksi niissä yliopistoissa, joissa alumnien altruismi on hyödynnetty yliopiston tukemiseen ja kehittämiseen.

Pia Widén

Väitöskirjatutkija, FM

Humanistisen tiedekunnan alumni